

Meedenken, meepraten, meemaken: zo komen de Europese waarden tot leven in het onderwijs.

Lies Cappoen, Europahuis Ryckvelde

Vrijheid, solidariteit, democratie, mensenrechten... Europese waarden vormen de basis van onze samenleving. Hoe geef je die abstracte waarden een concrete plek in je lespraktijk? Lies Cappoen, educatief en projectmedewerker bij Europahuis Ryckvelde, weet hoe je jongeren raakt en betreft.

“Waarden zijn geen holle woorden. Ze geven richting. En jongeren kunnen ze begrijpen en er echt mee aan de slag gaan, als je het goed aanpakt.”

Lies Cappoen werkt bij Europahuis Ryckvelde, een organisatie die Europese thema's brengt op mensenmaat. “Een eengemaakt Europa kan pas werken als mensen begrijpen hoe het functioneert en hoe ze hun stem kunnen laten horen”, legt ze uit. “Daarom werken we aan actief Europees burgerschap. We maken de Europese Unie tastbaar via rollenspelen, workshops, simulaties en educatief materiaal op maat van kinderen, jongeren en volwassenen. We focussen hierbij altijd op participatie: we willen dat mensen zelf in actie komen.”

Ook in scholen is dat het uitgangspunt. “We geloven in leren door te doen en te ervaren. In plaats van een droge uitleg over democratie, laten we jongeren zelf aan de slag gaan. Zo wordt het betekenisvol voor hen, en blijft het ook langer hangen”, vertelt Lies.

Waarden als richtingaanwijzers

Voor Lies zijn de Europese waarden geen vaag ideaal, maar een praktisch kompas. “Zowel persoonlijk als professioneel bieden ze mij houvast. Ze helpen om keuzes te maken, standpunten af te wegen, en lesmateriaal of workshops te ontwikkelen. Als je werkt vanuit die waarden, weet je: ik zit goed.”

Maar dat is niet altijd evident in het onderwijs. “Veel jongeren voelen weinig bij die grote begrippen. Ze vinden ze vaag of zelfs hol. En eerlijk? Dat begrijp ik. Als je in de actualiteit ziet dat sommige lidstaten fundamentele waarden schenden, is hun kritische houding niet ongegrond. Onze opdracht is net om die waarden herkenbaar te maken, zonder belerend te zijn. Door ze te koppelen aan situaties uit hun leefwereld of de actualiteit, worden ze tastbaar en begrijpbaar.”

Europese samenwerking in actie

De aanpak van Europahuis Ryckvelde verschilt per leeftijdsgroep. “Bij kinderen vertrekken we vanuit verhalen, spel en beleving. Ze spelen en maken dingen mee, en krijgen op die manier voeling met wat bijvoorbeeld samenwerking of eerlijkheid betekent.”

Bij oudere jongeren ligt de lat hoger. “Daar gaan we in op actuele thema’s. Via debatten, simulaties of rollenspelen duiken ze in complexe situaties. In een workshop over oorlog en vrede, die we ontwikkelden binnen een Erasmus+-project, vertegenwoordigen jongeren EU-lidstaten en onderhandelen ze over mogelijke maatregelen. Aan het begin verdedigt iedereen het belang van zijn eigen land. Maar gaandeweg groeit er begrip voor andere perspectieven. En zo komen ze tot één gezamenlijk besluit. Dát is Europese samenwerking in actie.”

Kritisch maar betrokken

Lies benadrukt hoe belangrijk participatie is. “Jongeren mogen niet gewoon luisteren, ze moeten echt meedoen. Door zelf keuzes te maken en standpunten in te nemen, gaan ze de informatie ook echt begrijpen en onthouden. Participatie is een absolute must om waarden te laten leven.” Ook ogenschijnlijk grote en abstracte begrippen zoals solidariteit of diversiteit kunnen op die manier betekenis krijgen. “We gebruiken voorbeelden en verhalen die jongeren herkennen. Denk aan een situatie in de klas, een nieuwsbericht of iets dat ze zelf meemaken. Je ziet dan dat ze plots wel een mening hebben. En dat ze voelen waar het echt over gaat.”

Jongeren zijn vandaag kritischer dan ooit. “Ze vinden Europa log, bureaucratisch, soms oneerlijk”, zegt Lies. “Maar achter dat cynisme schuilt betrokkenheid. Ze willen dat het werkt. Dat het eerlijker is. En net daarin ligt de kracht: hun kritische blik is geen afwijzing, maar een oproep tot verbetering. En dus een kans.”

Tips voor scholen en leerkrachten

Lies heeft een duidelijke boodschap voor iedereen die met jongeren werkt: durf het gesprek aan te gaan. “Ook als het spannend wordt. Waarden geef je niet mee door ze uit te leggen, maar door ze te laten ervaren. Geef jongeren de ruimte om te twijfelen en vragen te stellen. Dat vraagt tijd en durf. Maar het loont.”

Tot slot geeft Lies nog enkele tips uit de praktijk:

- Laat jongeren zelf nadenken. Geef geen kant-en-klare antwoorden, maar werk met dilemma's of actuele situaties.
- Maak het concreet. Koppel waarden aan iets herkenbaars, bijvoorbeeld een gebeurtenis, een nieuwsfeit of een persoonlijke ervaring.
- Werk participatief. Laat jongeren beslissen, onderhandelen en meespelen.
- Grijp je kansen binnen Erasmus+. Die projecten bieden een unieke context om waarden te beleven, met andere culturen, talen en visies.